JEŽÍŠ A ZACHEUS

Původ materiálu
Pavel Prejda
Pořadí v lekci
31

Ž 51,12 + 16b-Stvoř mi, Bože, čisté srdce, obnov v mém nitru pevného ducha. Bože, moje spáso, ať plesá můj jazyk pro tvou spravedlnost.

Liturgické čtení-L 19,1-6

KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

- Jericho bylo místem, kudy Ježíš procházel na své cestě do Jeruzaléma. Bylo jeho poslední zastávkou na nevyhnutelné cestě, na které musí *‚Syn člověka mnoho trpět, být zavržen od starších, velekněží a zákoníků, být zabit a třetího dne vzkříšen‘* (Lk18,22). A to proto, aby ‚hledal a spasil, co zahynulo‘ (v.10).

- Zacheus byl celníkem, což znamená, že ve službách v očích lidu ne zrovna přátelských Římanů, vymáhal od svých židovských spoluobyvatel daně - za hlavu, z úrody, cestné, mýtné, mostné, daň pozemkovou a obchodní; a díky tomuto povolání se mu také nevedlo špatně. Zacheus byl vrchním celníkem; tedy šéfem všech takovýchto vymahačů v Jerichu. Lidé považovali za zradu a nehoráznost být živ z jejich v potu tváře vydělaných peněz. Znamenalo to rouhání se proti Bohu; vždyť sloužili pohanům na úkor Božího lidu. A co teprve tehdy, když celníci vymáhali od lidí vyšší poplatky než na jaké měli právo (Lk 3,12n) a část z toho si strkali do vlastních kapes? Pro Římany byl celník zaměstnanec, pro židy zrádce a pro tebe, vznešený Theofile? A proto, není divu, se mohl takový celník cítit sám, vydělený, ztracený (neřku-li, když ho ode všech ostatních vydělovala ještě jeho tělesná výška). Nebylo žádné cesty zpátky, jen: obrátit se tváří v tvář k Bohu (srv. Lk 18,13).

- strom mohl Zacheovi posloužit jako výtečná rozhledna (aspoň ho vidět!), ale zároveň i jako dokonalý úkryt. V davu pro něho nebylo místa. A Ježíšova postava, jak se o ní doslechl, v něm vyvolávala očekávání. Taková, kvůli kterým leze na strom a vystavuje se tím dalšímu možnému posměchu a odcizení.

- setkání umocňuje to, že Ježíš zná Zachea jménem. *‚Pojď rychle dolů‘,* zazní od Ježíše; žádné výčitky, prosby o nápravu, přesvědčování, vyjednávání. Ježíš nepožaduje od Zachea nic, než aby jej přijal za svého, aby jej přijal za hosta. Nabízí mu své společenství a může se ho účastnit každý, kdo ho stejně bez výhrad a bez podmínek přijme. Zacheus cele rozpoznal a přijal výjimečnost pozvání. Několikanásobně víc než je v Tóře navrací ošizeným (Nu 5,6 a 7).

Ačkoliv Zacheus slézá se stromu k Ježíši, je to Bůh, kdo sestupuje v Kristu k člověku.

- **dav** se bouří, reptá, nechápe. Vždyť v Jerichu bydlí tolik spravedlivých a zbožných lidí, kteří by si tak vzácného hosta zasloužili. Myslíš si to také, vznešený Theofile? Jejich námitka však dostává na frak. Ježíš nebývá hostem jen u spravedlivých, zbožných, těch, kteří si ho nějak vysloužíí (srov. Lk 5,31). Ježíš navštívil hříšného Zachea, stejně jako Syn člověka navštěvuje nás. On hledá a zachraňuje syny Abrahamovy před jejich osamělostí, soběstředností, bezcitností, před jejich záhubou.

ÚSKALÍ TEXTU:

- nepřeceňovat **Zacheův zájem** o Ježíše - to jsme čítávali v katechetických příručkách často. Jeho zájem však nemůžeme označit za pasivní. Podívejme se na všechny aktivity a slovesa, kterými je postava Zachea vykreslena: toužil uvidět; aby poznal; běžel napřed; vylezl na moruši; aby uviděl; rychle slezl; s radostí přijal… (srov. Lk 5, 27-32). Je v tom pohyb, snaha, vůle, děj, které vykreslují Zacheův zájem.

- spíše je třeba si dát při vyprávění pozor, aby líčení o Zacheově zájmu nezastínilo Ježíšův zájem o všelijak malé, osamělé či hříšné lidi. To je to, co nám chce Lukáš hlavně svým příběhem sdělit.

POMŮCKY

- obrázek Ježíše umývajícího nohy učedníkům (popř. text písně ze Zpívejte s námi, píseň č. 33, str. 125, Píseň o umývání nohou, viz. Podněty pro rozhovor),

- obrázek Jericha, obrázky dokumentující výběr daní či placení mýtného, obrázek moruše.

MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Pro mladší školní věk:

Už jste někdy navštívili lékaře či zubního lékaře? A co s vámi dotyčný lékař dělal? Myslíte si, že by šlo uzdravovat či léčit přes telefon či skrze e-mail?

Pro starší školní věk:

Kdo je podle vás mezi lidmi největší? Jak se to pozná? Podle výšky, vybavení, funkce, majetku, povahy, atd.?

Pro Theofila:

Že by Theofila trápila též myšlenka davu, že Ježíš přišel přece kvůli těm, kteří si ho zaslouží? Zdraví, naši, bez škraloupu? Je to tak v pořádku, že sám od sebe Ježíš hříšné, nemocné, osamocené, ztracené vyhledává v korunách, oslovuje jménem, zahazuje se s nimi, stoluje s nimi?

OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

poznámky a osnova pro mladší školní věk:

Motivace

I. Ježíš přichází kvůli nemocným

II. Vrchní celník leze na strom, aby viděl Ježíše

III. Ježíš se zastavuje: Zachee, pojď dolů.

Společná hostina s Ježíšem uzdravuje srdce

Reptání přihlížejících

Zázrak celníkovy proměny

b) poznámky a osnova pro starší školní věk:

Pokud použijete motivace pro starší děti, můžete rozvinout příběh podle následující osnovy už při jmenování bohatství a majetku. A motivační otázku položit ještě jednou na závěr.

Motivace

I. Ztracený vrchní celník

II. Strom jako výhled i úkryt

III. Ježíš na své cestě do Jeruzaléma

IV. Oslovuje Zachea a vchází k němu

V. Theofil diskutuje

VI. Zacheova proměna překvapuje a přesahuje

VII. S Ježíšem v domě přichází člověku záchrana

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Zkuste si představit člověka, který dělá něco špatného. Druzí lidé ho proto nemají rádi. Nemluví s ním. Vyhýbají se mu. Za zády se mu posmívají. Možná si na někoho takového sami vzpomenete. Myslíte, že se takový člověk může změnit? A místo špatných věcí dělat dobré? A změní se takový člověk sám od sebe? Jen tak náhodou? Z vlastního rozhodnutí? Anebo na něčí popud?

Evangelium nám vypráví příběh o setkání Pána Ježíše právě s jedním takovým člověkem.

II. ZTRACENÝ VRCHNÍ CELNÍK

Ve městě Jerichu žil muž jménem Zacheus. Byl malé postavy, ale vysokého postavení. Pracoval jako vrchní celník. Byl velmi bohatý a úspěšný. A přesto ho ostatní lidé ve městě neměli rádi. Proč? Celníci byli zaměstnáni u nepřátel. Totiž u římských úřadů. Vybírali pro ně peníze od svých židovských spoluobčanů. Lidé jim museli odevzdávat daně: Z úrody, poplatek za užívání cest, mýtné, daň z obchodu i z pozemku. Protože pracovali pro nepřátele, považovali je ostatní za zrádce svého lidu. A také za ziskuchtivé a sobecké, kteří myslí jenom na sebe. No a protože si celníci část peněz skutečně sami nechávali, měli navíc pověst proradných zlodějů. Sami se vyloučili i z chrámové bohoslužby. Byli nečistí, vždyť spolupracovali s „neznabohy“. Výsledkem

bylo to, že se jim ostatní lidé vyhýbali. Nemluvili s nimi a neměli je rádi, protože dali přednost penězům a postavení před druhými lidmi. Proto s nimi slušní lidé nechtěli nic mít.

Takový tedy byl i Zacheus. Jako vrchní celník byl nejvýše postaveným v celé té řadě vymahačů peněz a lstivých zlodějíčků. Byl ze všech nejbohatší a nejmocnější. A zároveň nejvíce odsuzovaný, nenáviděný. A také nejvíce sám.

Řekli bychom: „Dobře mu tak! Sám si to zavinil. Jedná zle. Proto také jistě špatně skončí.“ Příběh nám ale vypráví něco jiného.

III. ZACHEUS LEZE NA STROM

Ježíš na své cestě do Jeruzaléma prochází také Jerichem. Zpráva o něm se rychle roznesla. Mnozí už o něm slyšeli - o tom, co říká i dělá - a tak ho teď chtějí spatřit na vlastní oči. Známe to. Když do města přijede známý nebo zajímavý člověk, hned stojí u silnice zvědavci. Lidé se tlačí, navzájem se strkají, každý chce být co nejblíže a mít nejlepší výhled.

Také k Zacheovi se donesla zpráva o Ježíšovi z Nazareta. Také on je na něj zvědavý. Určitě už o něm něco slyšel. Zaujalo ho možná právě to, že Ježíš se nikomu nevyhýbá. Že se zastavuje dokonce i u těch, kteří mají špatnou pověst. Že mluví i s těmi, které druzí kvůli jejich špatným činům odmítají. Proto se chce podívat. Čteme, že Ježíše touží vidět. Chce ho poznat. Pokouší se vmísit do zástupu, ale pro svou malou postavu nic nevidí.

Tady mu jeho bohatství a moc nepomohou. Nikdo ho nechce pustit před sebe. Nikdo mu neustoupí. Mnozí ho naopak schválně odstrčí dozadu. Ale Zacheus se nevzdává. Jeho zájem o Ježíše je veliký. Tu dostane nápad. Běží napřed a vyleze na strom stojící u cesty. Skryje se ve větvích moruše a čeká. Možná si připadá jako v divadle. Jako divák usazený v potemnělé lóži, který se dívá na osvětlenou scénu pod sebou. Všecko uvidí a sám zůstane nespatřen. Co uvidí? Co se dole pod ním asi odehraje?

IV. JEŽÍŠ HOVOŘÍ SE ZACHEEM

Zástup poutníků se pomalu blíží. Zacheus opatrně vykukuje ze své skrýše. Tu se ale stane něco, s čím nepočítal. Ježíš se zastaví přímo pod jeho stromem a hlasitě zavolá: „Zachee, pojď rychle dolů, dnes musím zůstat v tvém domě!“ To je ale překvapení. Z diváka se najednou stává účastník děje, který má jednu z hlavních rolí. Slézá dolů. Mohli bychom říct: Před chvílí ještě ukrytý, ocitá se najednou v záři reflektorů. Co to všechno znamená? Ježíš ho oslovuje! Jak to, že zná jeho jméno? Co ještě o něm ví? Skutečně chce jít k němu domů? Co všecko se

Zacheovi v tu chvíli asi honí hlavou. Radost i zmatek zároveň! Ježíš mu nic nevyčítá! Nehrozí mu! Nekárá ho! Chce jít k němu domů. Neštítí se ho jako ostatní ve městě. Nevyhýbá se mu. Copak neví, že je celníkem? Copak neví, že Zachea tady - a vlastně právem - nikdo nemá rád?

Lidem ze zástupu se to ale nelíbí. Reptají: „Je hostem u hříšného člověka!“ Jak to, že si vybral právě Zachea? Vždyť ve městě je tolik slušných a zbožných lidí! Ti by si Ježíšovu návštěvu jistě více zasloužili. Ale Ježíš se na své cestě zastavil právě tady. U Zachea. Proč asi?

V. ZACHEOVA PROMĚNA

Zacheus si uvědomuje, že na něm není nic, co by se mohlo Ježíšovi líbit. Nemůže se odvolat ani na svou víru v Hospodina, ani na zbožné činy, ani na bezchybný život. Proto má velikou radost z toho, že se u něho Ježíš zastavil. Že se mu nevyhnul. Když ho oslovil jménem, tak o něm určitě všechno ví. Že ví i o všem špatném, co jako celník dělá. A přesto ho chce navštívit. A Ježíšovo milosrdenství ho přemáhá. Je přemožen Boží dobrotou. V tu chvíli si uvědomuje, že život, který doposud vedl, nebyl správný. Stydí se a je mu to líto. Chce se změnit. Chce nějak odpovědět na Ježíšův zájem. Čím ho potěší? Čím mu udělá radost? Zastaví se a řekne: „Pane, polovinu svého jmění dávám chudým, a jestliže jsem někoho ošidil, nahradím mu to čtyřnásobně!“ Zříká se svého bohatství, které bylo pro něho tak důležité. Uvědomuje si, že musí napravit své chyby. Těm, které ošidil, chce splatit svůj dluh.

VI. S JEŽÍŠEM V DOMĚ PŘICHÁZÍ ČLOVĚKU ZÁCHRANA

Ježíš se k němu obrátil a řekl: „Dnes přišlo spasení do tohoto domu.“ Bůh přijímá i kajícího Zachea. Raduje se z celníka, který chce změnit svůj život. Takový je náš Bůh.

Nám lidem je snadné druhého odsoudit. K těm, kteří dělají špatné věci, nechodíme na návštěvu. Se zlými lidmi se nebavíme a raději se jim vyhýbáme. Bůh je však jiný než my. On se nevyhýbá nikomu. Každého oslovuje. Každého chce navštívit. Proto Ježíš přichází a proto navštěvuje všechny zbloudilé. Vyhledává ty, kteří se vydali na špatnou cestu a vzdálili se mu. „Syn člověka přišel, aby hledal a spasil, co zahynulo,“ říká Ježíš. I pro takové, jako je Zacheus, platí Boží pozvání. Svou vlastní vinou se odloučil od Boha i od druhých lidí. Ale Ježíš přišel i pro něho! Pán Bůh má rád i Zachea.

VII. ZACHEUS, ANEB KDO NA KOHO PAMATUJE

Krásně se celý příběh zrcadlí i v Zacheově jménu. Pochází od slovesa „pamatovat“. Přestože Zacheus nepamatoval ve svém životě na Hospodina, Hospodin pamatoval na něho. Hospodin pamatuje na každého člověka. Pamatoval na Zachea. Pamatuje i na nás.

MODLITBA

Pane Bože! Děkujeme ti, že ve svém Synu Ježíši Kristu navštěvuješ každého člověka. Děkujeme, že tvůj zájem platí pro každého. Děkujeme, že u tebe není nikdo předem odmítnut. Děkujeme, že svou láskou přemáháš i naše odcizení, náš vzdor, náš hřích. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR, DRAMATICKÉ ZPRACOVÁNÍ, HRY:

- lezete nebo znáte někoho, kdo leze po stromech? Proč to asi děti dělají? Touží po výhledu, chtějí být výš, chtějí se cítit výš, nebo se před někým či něčím skrýt?

- viděli jste nebo slyšeli o filmech jako je Forrest Gump či český film Návrat idiota? Existuje nějaká souvislost mezi filmy a biblický příběhem o Zacheovi?

- vyhledejte spolu s dětmi text v Numeri 5, 6-7. Máme dnes též nějaké zákony, podle kterých se navrací majetek? Co asi způsobilo, že Zacheus sám od sebe vrátil lidem víc, než ‚měl‘? Proč?

- pověste tři velké papíry na zeď (nebo namalujte na tabuli) a vyznačte na každý zvlášť metr, od nuly do sta centimetrů. Nad první napište ‚štěstí‘, nad druhý ‚peníze‘ a nad třetí ‚přátelé‘. Hovořte s dětmi o tom, jak vysoko si Zacheus cenil štěstí před tím, než ho Ježíš navštívil. Rovněž tak označte do metrů, jak tomu bylo s penězi a s přáteli. A jak tomu bylo po Ježíšově návštěvě? O co přicházíme, když myslíme jenom na peníze?

- nakreslete římského vojáka, celníka a zástup lidí tak, aby mezi nimi navzájem byli prázdné kolonky. Pak předložte na papírkách dětem hesla, jako: úcta, podřízenost, kolaborace, láska, nenávist, spolupráce, odpor, nezájem, atd. a nechte je, ať sami do kolonek vkládají hesla, která podle nich nejlépe vyjadřují jejich vzájemný vztah.

- zamyslete se s dětmi nad tím, zda se někdy cítili osamělí. Co způsobilo, že sis připadal osamělý? Pamatuješ si na ten pocit? Podařilo se ti nebo může se ti podařit dostat se z oné

osamělosti? A jak?

- na papír si vyznačte tři kolonky; nad první nadepište ‚Ježíš‘, nad druhou ‚Zacheus‘ a nad poslední ‚dav‘. Požádejte děti, ať v textu Lk 19, 1-10 vyhledají slovesa, která souvisí s Ježíšem, Zacheem a davem a zapíší je podle průběhu děje do příslušných kolonek. Společně si pak výsledek projděte.

- přemýšlejte s dětmi nad skutečnostmi, které bránily setkání Ježíše se Zacheem a které naopak setkání umožnily.

- Na papír napište dvojice, aby sestávaly z jednoho, který slouží a z jednoho, který si nechává sloužit. Např.: Lékař --- pacient; žák --- učitel; vězeň --- bachař; volič --- poslanec; rodiče --- děti; cestující --- řidič; prodavač --- zákazník; člen sboru --- farář; Bůh --- člověk; atd. Požádejte děti, ať sami označí šipkou dvojice, u kterých je zřetelné, kdo komu slouží. (Jako např. lékař slouží ---) pacient. Stejně tak v našem příběhu Ježíš ---) Zacheovi, a k tomu jim můžete ukázat obrázek Ježíše umývajícího nohy učedníkům, viz. Lk 22,24-27)

Odkaz na pracovní list
31 Ježíš a Zacheus
Odkaz na píseň
V království Božím místa dost (EZ694)
Otevřete brány hradeb kamenných
Má duše Boha velebí (BTS29)
Blahoslavený, komu odpuštěno (EZ32)
Ženeme se sami v sobě moudří
Pane, dnešek je den chvály (BTS3)
Buď vůle tvá, buď vůle tvoje všude tam
S písní k němu pristoupíme (BTS2)
Dnes jdu k tobě, Pane můj (SV51)
Cílová skupina
Školní
Mladší školní
Katechetické cykly
Pozvání na cestu - Evangelium Lukášovo
Biblický odkaz (kat)
Lukáš 19,1–10